

Osoba pachatele trestného činu

Přednáška 15. 3. 2016

Osoba pachatele

- **Subjekt** - rovina viny: princip rovnosti před zákonem - *všichni pachatelé mají rovné postavení bez ohledu na jejich osobní atributy*
- charakterizován znaky obligatorními a fakultativními
- **Osobnost** – rovina trestu: nerovnost pachatelů – zohlednění specifik
- pachatel jakožto „objekt“ trestu, ochranného opatření nebo opatření

Legální definice pachatele

Pachatel je

- *ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná (§ 22 odst. 1)*
- *spolupachatel a účastník, nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení TrZ něco jiného (§ 113)*

= PACHATEL PŘÍMÝ

Legální definice pachatele

Pachatelem je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby (§ 22 odst. 2), která

- není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl či vyloučení protiprávnosti,
- sama nejednala nebo nejednala zaviněně,
- nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky přepokládané zákonem

= zneužití živého nástroje = PACHATEL
NEPŘÍMÝ

Pachatelství přímé

- vlastnoručně
- prostřednictvím neživého nástroje (věci):
 - nástroj neživý de facto i de iure: sekera, střelná zbraň
 - nástroj živý de facto, neživý de iure: zvíře - § 134 odst. 1 (legální definice věci)
 - *problém z pohledu nového občanského zákoníku?*
 - *§ 487 NOZ : „Živé zvíře není věc. Ustanovení o věcech se na zvíře použijí jen v tom rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze živého tvora.“*

Znaky subjektu

Obligatoční (obecný subjekt)

- věk
- přičetnost
- rozumová a mravní vyspělost (mladiství)

Fakultativní

- zvláštní vlastnost (*konkrétní subjekt*)
- zvláštní postavení či způsobilost (*speciální subjekt*)

Věk

- § 25 TrZ „*kdo v době spáchání činu nedovrší patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný*“
- § 2 odst. 1 písm. c) ZSM „*mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění překročil patnáctý rok a nedovrší osmnáctý rok svého věku*“
- § 139 – počítání času – TO vzniká den následující po dni 15., resp. 18. narozenin

Další věkové hranice

- dítě mladší patnácti let – čin jinak trestný (§ 2 odst. 1 písm. b) ZSM) *na rozdíl od dítěte jakožto předmětu útoku dle TrZ – osoba mladší osmnácti let (§ 126 TrZ)*
- 12 let - § 93 odst. 2 ZSM – obligatorní ukládání ochranné výchovy *za čin, za nějž může být uložen výjimečný trest*
- 19 let - *výkon NEPO odnětí svobody ve věznici pro mladistvé, prodloužení ochranné výchovy*
- **věk blízký věku mladistvého: 19 - 20 let – trestání**

Nepříčetnost (nezaviněná)

- § 26 TrZ – 2 kritéria
- psychiatrické: **duševní porucha**, která působí na rozpoznávací a ovládací schopnost tak, že alespoň jednu z nich vylučuje: „...nemohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat své jednání“
- časové: duševní porucha v době činu

Duševní porucha

- Legální definice - § 123 TrZ
- duševní porucha vyplývající z duševní nemoci
 - exogenní psychózy (např. epilepsie, psychóza po úrazu mozku)
 - endogenní psychózy (např. schizofrenie, maniodepresivní psychózy)
 - stavy v alkoholovém nebo drogovém opojení (patologická opilost, otrava alkoholem)
 - geneticky podmíněné nemoci (např. Downův syndrom)
- hluboká porucha vědomí (poúrazové stavy, zlobný afekt)
- mentální retardace (defekt inteligence –do 70 IQ) –neztotožňovat s nedostatkem rozumové a mravní vyspělosti
- těžká asociální porucha osobnosti (psychopatie)
- jiná těžká duševní (různé neurózy) nebo sexuální odchylka (např. pedofilie)

Zaviněná nepřičetnost

- § 360 TrZ – 3 formy
- „Rauschdelikt“ (opilství) - § 360 odst. 1
- Actio libera in causa dolosa - § 360 odst. 2
- Actio libera in causa culposa - § 360 odst. 2

- ALIC - *jednání svobodné ve své příčině*

Rauschdelikt

- přivedení se do stavu nepřičetnosti požitím nebo aplikací návykové látky, byť i z nedbalosti + spáchání činu jinak trestného
- zavinění ve vztahu k nepřičetnosti: **úmysl nebo nedbalost**
- **bez zavinění** ve vztahu k činu, který byl spáchán: čin jinak trestný = objektivní podmínka TO
- trestní odpovědnost zúžená – mírnější postih

ALIC - dolosa

- Přivedení se do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin
- „napití se na kuráž“ - pachatel ve snaze otupit své zábrany se přivede do stavu nepřičetnosti
- zavinění ve vztahu ke stavu nepřičetnosti - **úmysl**
- zavinění ve vztahu k trestnému činu, který spáchal – **úmysl**
- plná trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin

ALIC - culposa

- spáchání trestného činu z nedbalosti, která spočívá v přivedení se do stavu nepřičetnosti
- zavinění ve vztahu k nepřičetnosti – **úmysl nebo nedbalost**
- zavinění ve vztahu k trestnému činu – **nedbalost**
- plná trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin

Další duševní stavy pachatele

- **Zmenšená přičetnost** (§ 27) - duševní porucha v době činu podstatně snižující rozpoznávací nebo ovládací schopnost
- zaviněná nebo nezaviněná
- uplatnění při trestání – např. ukládání ochranného léčení či zabezpečovací detence
- **Stav vyvolaný duševní poruchou** (§ 99 odst. 2, § 100 odst. 2) – ukládání ochranného léčení a zabezpečovací detence
- **Rozrušení způsobené porodem** (§ 142, znak privilegované skutkové podstaty)
- **Silné rozrušení ze strachu, zmatku, úleku ...** (§ 141, § 146a znak privilegované skutkové podstaty)
- **Silné rozrušení** jako obecná polehčující okolnost – 41 písm. b)

Fakultativní znaky subjektu

- **Zvláštní vlastnost - *konkrétní subjekt*** – např. matka novorozeného dítěte (§ 141), dlužník (§ 223)
- **Zvláštní postavení či způsobilost - *speciální subjekt*** – např. občan České republiky (§ 309), úřední osoba (§ 329), voják (hl. XII), svědek (§ 346), auditor (§ 259), znalec (§ 346).
- **§ 114!**
- ***Pachatelem nebo spolupachatelem TČ s konkrétním nebo speciálním subjektem může být jen nositel požadované zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení***
- ***Organizátorem, návodcem nebo pomocníkem (tj. účastníkem) - kdokoli, tj. obecný subjekt***

Jednání za jiného

- § 114 odst. 2
- problematika spojená s konkrétním a speciálním subjektem
- dopadá na situace, kdy fyzická osoba, která jedná za osobu právnickou, je obecným subjektem a nositelem požadované speciální vlastnosti, způsobilosti či postavení je osoba právnická
- *„jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejím jménem pachatel jedná“*

Jednání za jiného

- Ustanovení § 114 odst. 2 se uplatní i tehdy
- a) jestliže k jednání pachatele došlo před vznikem právnické osoby
- b) jestliže právnická osoba vznikla, ale její vznik je neplatný
- c) je-li právní úkon, který měl založit oprávnění jednat za PO, neplatný nebo neúčinný

Osobnost pachatele

- uplatňuje se výlučně při ukládání trestní sankce
- znaky osobnosti: *možnost nápravy, poměry pachatele v době ukládání trestu, snaha nahradit škodu nebo odstranit jiné následky, status spolupracujícího obviněného, zmenšená přičetnost, stav vyvolaný duševní poruchou, přitěžující a polehčující okolnosti osobní povahy*
- nutno odlišovat důsledně tytéž znaky charakterizující subjekt i osobnost – *např. recidiva*
- *z hlediska viny - znak SP - § 205 odst. 2*
- *z hlediska trestu – přitěžující okolnost podle § 42 písm. p)*
- *Zákaz dvojího přičítání téhož: § 39 odst. 4!*

- To je vše. Hezký zbytek dne.